

SOSYAL GÜVENLİĞİN NERESİNDEYİZ?

Musa Hikmet YAVUZYİĞİT*

T.C. Anayasasının 60. maddesinde "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar,"

61.nci maddesinde "Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar,

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır,

Yaşlılar Devletçe korunur, yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır, bu amaçla; gerekli teşkilatı ve tesisleri kurar veya kurdurur."

62.nci maddesinde ise "Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk Vatandaşları'nın aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, Anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır."

Hükümleri oldukça medeni, demokratik, insanca ve gelişmiş dünya ülkeleri düzeyine yakışır bir düşünceyle kaleme alınmasına ve Anayasa İçeriğine girmesine rağmen, realite hiç de böyle değildir. Burada sıralanan hükümler büyük ölçüde dilek niteliğinde kalmışlardır.

Gerçek Durum Nedir?

1- Halen sosyal güvenlik şemsiyesi altındaki nüfus oranımız yurt içi verilere göre %76-78 kabul edilirken, İLO tarafından sadece %58 olarak öngörülmektedir.¹

*Devlet Denetim Elemanları Derneği, DENETDE Genel Sekreteri.

¹İLO World Labour Report, 1990, s. 69.

2- Aktif olarak iş hayatında yer alan yurttaşlarımızın yaklaşık 4 milyon adedi sosyal güvencelerden yoksun çalışmaktadır.

3- Bilinen rakamlara göre; 3.100.000 adet, ancak, kaçak çıkış yapanlarla birlikte yaklaşık 4 milyon adet yurttaşımızın yurt dışında bulunması nedeniyle, bunlar hem ulusal işsizlik yüzdesini düşürmekte hem de ulusal sosyal güvenlik kapsamı oranını yükseltmektedir.²

4- Sosyal güvenlik kuruluşları arasında "Norm ve Standart Birliği" bulunmadığı gibi, anormal uygulama ve yararlarına farklılıkları bulunmaktadır.

5- İLO'nun tanımladığı 9 adet Sosyal Güvenlik Hakkından ikisi "İşsizlik Sigortası" ve "Aile Ödenekleri" hâlen gündeme gelmemiştir. Ayrıca; Türkiye İLO ile karşılıklı 36 sözleşme imzalamış ancak sorumluluklarını ya da Avrupa standartlarına uygun düzenlemeleri henüz yerine getirememiştir. (Ek: 1)

6- Sosyal güvenlik mevzuatı içinden çıkılmaz bir karmaşa ve çeşitliliğe ulaşarak 76 parçalık bir koleksiyon haline gelmiştir.

7- Dünyada hemen hemen hiç uygulaması olmayan ve prim almaksızın devletçe doğrudan yapılan "Sosyal yardım zamları" ile Bağ-Kur tipi uygulamalar, sistem için çok önemli bir handicap oluşturmuştur.

8- Sosyal güvenlik sisteminde bir yanından dahil olan kurum ve kuruluşlar bakımından da olağanüstü bir karmaşıklık, yetki ve sorumluluk alanı çakışması ve güvence farklılıkları sözkonusudur.

Sisteme bir şekilde dahil edilebilecek kurum, kuruluş ve organizasyonlar ise SSK, Emekli Sandığı, Bağ-Kur, SHÇEK, Kızılay, Yurt -Kur, OYAK, İİBK, Toplu Konut İdaresi, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Aile Birliği, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Huzurevleri, Yeşil Kart Uygulaması, 65 Yaş Aylığı, Özel hayat ve özel sağlık sigortaları, İşeğe bağlı sigortalılık, yurtdışında çalışan yurttaşlarımız ve hatta Türkiye Yardım Sevenler Derneği şeklinde sıralanmaktadır.

9- OECD Ülkelerinde; sosyal güvenliğin finansmanına Devlet Katkısı %85-88den %92'lere kadar çıkarken, ülkemizde doğrudan bir Devlet katkısı henüz sıfır düzeyindedir.

10- Sosyal güvenliği dayalı olarak destekleyen "Özel Sigortalar" gelişmiş ülkelerde zirveye ulaşmışken, biz de daha tanıtım aşamasındadır. Örneğin; 1993 yılı sonu itibariyle ABD'de özel hayat sigortalarından sağlanan ciro 235 milyar dolar iken bu rakam Türkiye için 226 milyon dolar olabilmektedir. Gerçekten de ülkemizde hayat sigortası yaptıran yurttaş sayısı daha 5 milyon adet civarında bulunmaktadır. Bunun da yarıya yakını düzenli müşterisi değildir. Sadece sigorta yaptırıp bırakmıştır. Primlerini düzenli yatırmamaktadır.³

11- Sosyal güvenlik sisteminden sağlanan fonlar, son yıllarda tamamen cari harcamalara gitmekle birlikte, geçmişte biriktirilebilen fonlar da gereksiz sayılabilecek

²Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verileri, 1995.

³Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Haziran 1995 verileri.

otel, han, iş merkezi ile benzeri inşaat ve yatırımlara yönlendirilmiş olup, bugün bunlardan sembolik gelirler sağlanabilmektedir.

12- Gelişmiş dünyaya yakışır anlamda bir "Genel Sağlık Sigortası" henüz çıkarılmamıştır.

Sonuçta; işsizlikle mücadeleden, yatalak ve özürlü yurttaşların korunmasına, çocuklar ile kimsesiz ve yaşlıların korunmasından evsizlerin ev sahibi yapılmasına kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsayan sosyal güvenlik sistemimizin sorunları, açmazları ve çözümleri nelerdir, nasıl ortaya konulacaktır? İşte, burada irdelenecek husus budur.

Bu konuyu; Eylül-Ekim 1995 ayları itibariyle sağlanan verilerle desteklemek suretiyle geliştirmeye, aydınlatmaya gereksinim vardır.

OECD ÜLKELERİ VE AVRUPA'DA DURUM NEDİR?

A- Devletin Sosyal Güvenliğin Finansmanına Katkısı.

Avrupa'da son yıllarda meydana gelen bölünmeler sonucu ortaya çıkan yeni devletler hariç, hemen hemen bütün Avrupa ülkeleri ile ABD, Avustralya, Kanada, Japonya ve Yeni Zelanda OECD ülkelerini oluşturmaktadır.

Bu ülkelerde, devlet örgütünün sosyal güvenliğe katkısı (%) olarak aşağıdaki gibidir.

Portekiz 6.28, Yunanistan 12.41, Hollanda 14.95, Avustralya 17, Japonya 22.78 İsviçre 26.30, Fransa 19.63, Almanya 25.66, ABD 29.48, Belçika 31.11, Finlandiya 44.66, İsveç 49.25, Lüksemburg 32.45, Norveç 33.33, İngiltere 55.06, Kanada 61.17, İrlanda 61.43, Avustralya 79.82, Danimarka 87.70, İzlanda 88.36 ve nihayet Yeni Zelanda 92.47 gibi inanılmaz bir oranda devlet desteği sağlamakta, geriye kalan %7.8'lik oranı ise işçi ve işveren kesimi karşılamaktadır.⁴

Türkiye'de ise Devletin doğrudan katkısı yoktur.

B- Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus Oranı. (% olarak.)

Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, gelişmiş bütün dünya ülkelerinde (OECD grubu ülkeler dahil.) sosyal güvenlik şemsiyesi, yurttaşlarının tamamına yakınına kapsadığı gibi, o ülkede yaşayan yabancıları dahi koruyuculuğu altına alabilmektedir.

Nitekim; İLO'nun 1990 yılı "World Labour Report"unun 69. sayfasında yer alan bilgilere göre; burada yer alan ülkelerin halkının sosyal güvence kapsamı aşağıdaki gibidir:

Hindistan %5, Kenya %10, Filipinler %38, Panama %50, Türkiye %58, Kosta Rika %82, Güney Kore %90, Almanya %75 ve Japonya, Fransa, Hollanda da bu oranlar %100'dür.

⁴VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1995.

Burada, ülkemiz açısından dramatik bir saptama yapılmıştır. Yerel kaynaklarımız, her ne kadar bizdeki sosyal güvenlik oranını %78'e kadar turandırmak için bir dizi istatistiki veriler ortaya koysa da; İLO Türkiye için bu oranı-Yurtiçi varsayımların 20 puan altında- sadece %58 olarak tanımaktadır. Tescil etmektedir.

Halen; SSK kapsamında 23.239.000, T.C. Emekli Sandığı kapsamında toplam 9.521.000, isteğe bağlı sigortalı olarak 900.000, 2022 Sayılı Yasa kapsamında 843.000 kişi, gazi aylığı alan 50.000 ve yurtdışında çalışan yurttaşlarımız (yanlarındaki aile bireyleriyle birlikte) 3.100.000 kişi, diğerleri de 100.000 kişi olmak üzere, genel toplam rakam 37.7 milyon yurttaşı bulunmaktadır. Bu da 65 milyon varsayılan nüfusun %58'i demektir. Nitekim; çalışmamızın ileriki bölümlerinde ayrıntılı olarak değineceğimiz üzere, ayda 1.177.000 lira gibi almaya değmeyecek bir meblağı emekli maaşı diye ödediğimiz bir Bağ-Kur emeklisi, herhalde sosyal güvencede sayılmaz.

C- AB Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı.

Ülkemizde Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) dan sosyal güvenliğe ayrılan pay AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında oldukça sembolik bir düzeyde kalmaktadır. Öyleki; bu oran, 1986 yılında %3.9 iken, 1987'de 4.1'e, 1988'de 4.4'e, 1989'da 5.7'ye ve 1990'da ise ancak %6.8'e ulaşarak gelişmiş ülkelerin 3.4 kat daha aşağısında bir düzeye gelebilmiştir.⁵

AB ülkelerinde, 1990 yılı sonu itibariyle GSYİH'dan sosyal güvenliğe ayrılan paylar yüzde olarak şöyle sıralanabilir. Belçika 25.2, Danimarka 27.8, Fransa 26.5, Almanya 23.5, Yunanistan 20.9, İrlanda 19.7, İtalya 24.5, Lüksemburg 27.3, Hollanda 28.8, Portekiz 15.3, İspanya 19.3, İngiltere de ise 22.3'tür.⁶

Böylece; AB ülkelerinde ortalama payın %23.4 gibi olağanüstü bir oranda olduğu görülmektedir. Yani, bu ülkelerle bir yılda yaratılan toplam değerlerin dörtte biri, insanların sosyal güvenliğine, sosyal refahına ayrılmaktadır, bu da Türkiye'nin 3.4 kat fazlası demektir.

Gümrük Birliği'ne dahil ediliğimiz ve AB'ne de kabul edilmeyi beklediğimiz şu günlerde şüphesiz ilk önce aşılması gereken "sosyal Devlet, Sosyal Adaletle Dayalı Refah Devleti" uygulamasına yakışmayan engellerin ortadan kaldırılmasıdır.

Tüm yurttaşlara insan onuruna yakışır bir yaşama hakkının sağlanması, burada devlet organizasyonunun da birincil işlevi olmalıdır. Devlet bu yolu açacak yasal ve idari düzenlemeleri gecikmeksizin hayata geçirmelidir.

Ülkemizde böylesi bir çağdaş uygulamanın hayata geçirilmesi için aslında kaynak sorunu gibi bir bahane olmamalıdır. Keza; ortada kaynak sorunundan daha öncelikli olarak adeta bir kanal sorunu vardır. Yani aslında akıllıca ve doğru yollarda kullanılması halinde varolan kaynaklar büyük ölçüde yeterli olacaktır.

⁵DPT'nin aynı yıllara ait verileri.

⁶OECD, Employment Outlook, July 1994.

Oysaki; çoğunlukla böyle olmamakta, kaynaklar yanlış kanallara hatta zaman zaman yanlış kanallara yönlendirilebilmekte, aktarılabilir.

Gerçekten de; ulusal kalkınma tarihimiz irdelendiğinde, çok yüksek bir kaynak israfı, gereksiz ve denetimsiz kredi ve teşvik uygulamaları ve çoğunlukla politik tercihe dayalı vergi indirimleri, gününbirlik, haftalık, aylık özel-yasal düzenlemeler, verimsiz ancak gösterişçi yatırımlar ve benzeri odaklara yönlendirilen kamu kaynakları, çok yetersiz bir düzeyde kalan vergi tahakkuk ve tahsilatları, hem yeterli kaynak yaratmama, hem de varolan biriktirilmiş kaynakların israfı anlamına gelmektedir.

D- Bazı Çevrelerin Özelleştirme İle Bağlantılı Olarak Sosyal Güvenlik Sistemine Yönelik Yeni Arayışları.

Son yıllarda, birçok sanayileşmiş ülkede, ekonomik alanda yaşanan durgunluk ve gerileme, artan bütçe açıkları, sosyal güvenlik finansmanı konusunda yeni sorunlar yaratmıştır. Bu ülkelerde, işsizliğin artması, nüfusun yaşlanmakta olması ve geleneksel aile yapısının değişmesi sosyal güvenlik kuruluşlarının mali yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde ise ekonomik istikrar ve yapısal uyum politikalarıyla, yüksek enflasyon, kaynakların sınırlı olması, bu sınırlı kaynakların da bazen belirli ellerde toplanması, çoğunlukla da israf edilmesi sonucu, sosyal güvenlik ya da sosyal koruma düzeyleri sembolik ölçülerde kalmaktadır. Örneğin; 1 milyara doğru giden nüfusuna rağmen Hindistan'da sosyal güvenlik %5 gibi oldukça acınacak bir orandadır.

Sosyal güvenlik alanında, özellikle kapitalizmin ileri boyutlarda bulunduğu ülkelerde ortaya çıkan yeni yaklaşımlara göre;

a) Mevcut sosyal güvenlik sisteminin tasfiye edilerek, bireyin karşılaşacağı sosyal risklerin önlenmesini özel sigortalara bırakan, yani özel çözümleri yaygılayıp, devleti dışlayan bir anlayış gelişmektedir.

b) Bir diğer bakış açısına göre ise, sosyal güvenliğin geniş kapsamda asgari koruma sağlayan programlara dönüştürülmesi ve böylece toplumda mümkün olduğunca daha çok kişiye asgari bir gelirin sağlanması, bunun üzerinde bir gelir veya olanağın sağlanmasının ise bireylere bırakılmasıdır.

Günümüzde Dünya Bankası'nın politikalarının gerek gelişmiş ülkelerde, gerekse az gelişmiş ülkelerde uygulamaya konulduğu görülmektedir. Bu politikaların en önemlilerinden birisi de sosyal güvenlik sistemidir. Sözkonusu bankaya göre, gerek gelişmiş ülkelerde, gerekse az gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümenin yavaşlamasının nedenlerinden biri olarak, sosyal devletin yaptığı sosyal güvenlik harcamaları gösterilmektedir. Büyüme için devletin küçülmesinin yanısıra, sosyal güvenlik harcamalarını kesmesi gerektiği savunulmaktadır.⁷

Bankanın öne sürdüğü "yeni model" özel sigortacılık, sermaye birikimi ve ekonomik büyüme arasında sıkı bir bağ kurmaktadır. Özel sigortacılık konusunda örnek

⁷ World Bank Report, 1994.

olarak gösterilen deneyim ise "Şili Sosyal Güvenlik Reformu" olmaktadır. Ayrıca; Singapur ve Malezya uygulamalarında ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Oysaki; bir örnek alınmak gerekiyorsa, gelişmiş dünyanın en iyileri olan OECD ülkelerini dikkate almak, herhalde daha akıllıca olacaktır. Yoksa, daha yolun başındaki ülkeler kime örnek olabilir.

Burada; Şili sisteminin içyüzünü ortaya koyabilmek için bir örnek ile konuya girildiğinde, sistemin özü kavranabilmektedir. Nitekim bu ülkede sadece ticari kaygılarla yürüten sistem nadeniyle, özel sigorta kuruluşları, genç kadınları hamile kalırlar endişesiyle 40 yaşın altında işler sigortalamaktan kaçınmaktadırlar. Pek çok şirket doğurganlık yaşındaki kadınların hamile olmadıklarını kanıtlamalarını istemektedirler. Böylece; doğum ve doğum sonrası masraflardan kaçınmayı hedeflemektedirler.⁸

Resmi tahminlere göre, Şili'de 1.450.000 kişi şöyle ya da böyle sosyal güvenlik sistemi kapsamındadır. Bunların 150.000'i askeri sektörde çalışmaktadır. Sivil sektörde ortalama emekli aylığı 60 dolar civarındadır. Ancak, emekli aylıkları 11 dolara ve dul-yetim aylıkları 3 dolara kadar düşebilmektedir. Oysa, bu ülkede herhangi bir doktoru görebilmek için ortalama 420 "Peso" ödemek gerekmektedir.⁹

Şili modeli, işgücünün %86'sını içinde barındırmasına rağmen, katılım oranı hiçbir zaman işgücünün %55'inin geçmemiştir. sözkonusu model, bölüşüm konusunda da adaletsizdir. Keza, zenginlerin katılım oranının düşük ücretlilerden fazla olmasının yanısıra, zenginler yatırım fonlarının geri ödenmesi sırasında daha yüksek kazançlar elde etmektedirler.¹⁰

Model, kamu tarafından yürütülen kapitalizasyon modeline göre daha fazla yönetim maliyeti gerektirmektedir. Bu maliyetler, Şili'de 1991 yılında toplanan primlerin %15'ine ulaşmış, reklamlar ve satışlar konusunda fon yöneticilerinin harcamaları büyük yer tutmaya başlamıştır.¹¹

1981 yılında uygulamaya geçilen yeni sisteme göre; işverenin sigorta primlerine katılımını ortadan kaldıran özel sigorta sistemi, tamamen çalışanların primleriyle finanse edilmiştir. Emeklilik sigortası, kişisel katılımlarla oluşturulmuş ve fonların faizleri kişisel hesaplarda toplanmıştır. Devlet sadece "Garantörlük" yapabilecektir.

Buradan, şöyle bir sonuç çıkarmak olasıdır. Sosyal güvenlik doğal bir sosyal devlet anlayışı ve sosyal barışın bir gereğidir. Yoksa, bu sistem mali anlamda açık veriyor ya da kâr etmiyor diye, devlet organizasyonu açısından gözden çıkarılamaz ya da özel ellere bırakılamaz, hele tasviyesi hiç düşünülemez.

Böyle bir anlayış; hiçbir zaman kâr etmeyen, etmesi de gerekmeyen temel devlet işlevleri gören, Örneğin; bir Adalet Bakanlığı veya Milli Eğitim Bakanlığı gibi son

⁸Brenden Martin, *Özelleştirme Kamu Yararına mı?*, Harb-İş Yayını, 1994.

⁹Silvia Martinez, *World Trade Union*, Nov. KO: 4/1990.

¹⁰Vittas ve İğlaslas Raporu, 1991.

¹¹Vittas, 1993.

derece yüce makamların da aynı mantukla tartışılmasına ve gündeme getirilmesine yol açabilir, bunun da sonu yoktur.

TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK ŞEMSIYESİ.

Ülkemizde sosyal güvenlik anlamında iyi kötü katkı sağlayan, kapsama etkide bulunan kurum-kuruluş ve uygulamalar ile bunların korumaya aldığı nüfusa ilişkin rakamlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

KURUMU	AKTİF C.		EMEKLİ BAĞIMLI	TOPLAM
SSK	4.194.000	2.158.000	16.887.000	23.239.000-
SSK İsteğe Bağlı Sigorta	-	-	-	800.000-
SSK Tarımdaki Aktif Sigorta	223.943	1.644	860.220	1.085.807-
SSK Süper Emekliler	-	-	-	62.578-
Emekli Sandığı	1.777.000	1.069.963	6.675.000	9521.623-
2022 Sayılı Yasa Kapsamı.	-	-	-	842.578-
Gazi Aylığı Alanlar	-	-	-	49.519-
Bağ-Kur.	1.921.851	761.132	9.140.326	11.823.309-
Bağ-Kur İsteğe Bağlı Sig.	-	-	-	83.317-
Bağ-Kur Tarımdaki Akt.	-	-	-	778.547-
Bankaların Özel Sandıkları	-	-	-	250.584
TOBB Sandığı	-	-	-	17.042
Yurt Dışında Çalışanlar	1.300.000	-	1.800.000	3.100.000-
SHÇEK. (Yaklaşık)	-	-	-	20.000-
Huzurevleri (Yaklaşık)	-	-	-	5.600-
Özel Hayat Sig. (Yaklaşık)	-	-	-	5.000.000-
Yeşil Kart. (Yaklaşık)	-	-	-	5.000.000
Sos. Yardımlaşma Fonu. -Yaklaşık- (X)	-	-	-	16.000.000-
Göçmenler	-	-	-	-
Özürlüler	-	-	-	-

(KAYNAK: İlgili kurumların 1995 yılı verileri.)

NOT (X) : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan bir defadan fazla yararlanmak ve değişik yardım kalemlerine dahil olmak olasıdır. Bu nedenle, buradaki 16 milyon rakamı bu kadar yurttaş değil, bu sayıda yardım anlamındadır.

Ayrıca; Toplu Konut İdaresi, Yaklaşık 1.000.000 kişiye ev sağlamıştır. Kızılay, Yardımsevenler Derneği (son 10 yılda yaklaşık 2 trilyon liralık kaynak yaratmıştır.), Yurt-Kur, Afet İşleri, İş ve İşçi Bulma Kurumu ve benzeri organizasyonlar; binlerle, milyonlarla ifade edilebilen yurttaş bir şekilde ve bir ucundan koruma ve güvence altına almış bulunmaktadır.

MEVZUAT DAĞINIKLIĞI

Sosyal güvenlik sistemiyle ilgili mevzuat irdelendiğinde; bugüne kadar çıkarılıp iptal edilen yasa, yönetmelik ve tüzükler hariç halen 76 parça "Yasal Mevzuat"ın geçerli olduğu görülmektedir.

Bunların; 22 adedi T.C. Emekli Sandığı, 16 adedi SSK, 22 adedi Bağ-Kur, 4 adedi Hizmet Birleştirme, 12 adedi diğer sosyal güvenlik mevzuatından oluşmaktadır.

Burada; böylesine bir dağınıklığın ortaya çıkması, aslında gerek sosyal güvenlik, sosyal yardım ve sosyal hizmet sağlayan kuruluşların çeşitliliğinden, gerekse çoğunlukla politik nedenlerle çeşitli zamanlarda ihdas edilen yeni uygulamalardan, keza; sistemin bütünü yerine belirli bölüm ya da yönlerinin düzeltilmeye, iyileştirilmeye çalışılmasından, yani kısmi çözüm arayışlarından kaynaklanmaktadır.

Örneğin; bir 65 yaş aylığı uygulaması başlatılarak, bu sisteme şu ana kadar yaklaşık 843.000 kişinin girmesi sağlanmıştır. Oysa; bunların içerisinde gerçek hak sahipleri ne kadardır bu bilinmemektedir. Başka bir ifadeyle, sistemin doğru işleyip işleyemediği net olarak belli değildir.

Kaldı ki, bu sistemde gerçek hak sahiplerine verilebilen aylıklar da 508.500 lira gibi oldukça düşük bir düzeyde kalmaktadır.

Aynı dramatik gelişme "Yeşil Kart" ve "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın uygulamalarında yaşanmaktadır.

İşte böylesine dağınık ve karmaşık bir mevzuat bütünü, gecikmeksizin elden geçirilerek sadeleştirilmeli, basitleştirilmeli ve mümkün olan en az sayı ve yeterliğe indirgenerek daha işlevsel hale getirilip gereksinmelere cevap verir bir içerik ve yapıda olmalıdır.

KAPSAM SORUNU DAĞINIK VE KOORDİNESİZ HİZMETLER

Sosyal güvenlik şemsiyesi, gelişmiş ülkelere nazaran dar olmakla birlikte, ülkemizde çok çeşitli ve birbirinden kopuk, daha çok "sosyal yardım ya da sosyal refah" anlamı taşıyan hizmetler verilmektedir. Sistemin genel şematik görüntüsü (Ek: 2)'de verilmiştir.

Emekli Sandığı'nın 1950 yılında sadece 199.825 adet olan iştirakçi sayısı 1960'da 359.303'e, 1980'de 1.250.000'e, 1990'da 1.560.000'e ve 1994 sonunda ise 1.896.000 kişiye ulaşmıştır.¹²

SSK'da ise 1985'te 1.681.747 olan sigortalı sayısı, 1990'da 2.073.398'e, 1994 sonunda 4.194.000 ulaşmıştır.¹³

¹²T.C. Emekli Sandığı İstatistik Yıllığı, 1994.

¹³SSK İstatistik Yıllığı, 1994.

Bağ-Kur'da ise 1985'te 1.681.747 olan sigortalı sayısı, 1990 da 2.073.398'e, 1994 sonunda 1.991.851'e ulaşmıştır.¹⁴

Bu üç ana kurum dışında diğer şekillerde sosyal güvence sağlayan birimler beşinci sayfadaki tabloda sıralanmıştır. Bu tabloda belirtilen 20'ye yakın sosyal güvenlik organizasyonu yurttaşlarımızın %75'ine yakın bir bölümüne iyi kötü bir miktar güvence sağlamaktadır.

NORM VE STANDART UYUMSUZLUĞU VE TEK ÇATI GEREKLİLİĞİ.

Üç büyük kurumun birbirinden farklı olan norm ve standartları ivedilikle benzeştirilmeli ve ardından bu üç büyük kurum dahil diğer sosyal güvenlik organizasyonları, yeni bir yapıya taşınmalıdır. Böylece; "KAYNAK ISRAFI" da asgari düzeye ineceği gibi, sistemdeki sızıntılar, yolsuzluklar ve karmaşa ortadan kalkacaktır. Burada; kurumlar arasındaki farkları iki ana başlık halinde özetlemek olanaklıdır.

A- Kurumlar Arasındaki Hizmet Farklılıkları.

Üç büyük sosyal güvenlik kuruluşu gerek yapılanmaları, gerek kapsamaları, gerekse sağladıkları haklar bakımından bir benzerlik göstermemekte, bilakis çok önemli norm ve standart farklılıklarına sahip bulunmaktadırlar. Bu farklılıkları başlıklarıyla saymak gerekirse;

"Kapsamlarına aldıkları nüfus grubu, uyguladıkları sigorta kolları, sağladıkları yardımlar, bu yardımlardan yararlanma koşulları, ödedikleri aylıkların hesaplanması koşulu, kıdem aylığı uygulaması, taban aylığı ve sosyal yardım zammı uygulamaları, özel hizmet tazminatı uygulamaları, aylıkların kesilmesi halleri, evlenme halinde toptan ödeme durumu, keseneğe ve prime esas kazançlar ile bunların oranları, derece ve basamak yükselmesi, isteğe bağlı sigortalılık, fiili hizmet zamları, itibari hizmet süresi, evlenme ikramiyesi, doğum yardımları, ölüm yardımı, cenaze masrafı karşılıkları, muayene ücretleri, geçici işgöremezlik ödenekleri, sigortalılığın başlangıç yaşı, toptan ödemeler, prime/keseneğe esas kazançlar"dır.

B-Emekli Aylıklarındaki Farklar.

Üç kurumun emeklilerine sağladığı maaşlardaki uyumsuzluk ya da uçurum aşığıda; azami ve ortalama oranlar halinde sunulmaktadır. (1.1.1995 itibariyle.)

ORAN	T.C. EMEKLİ SANDIĞI	SSK	BAĞ-KUR
Asgari	5.025.000.-	4.056.528.-	1.177.300.-
Azami	122.544.725.-	8.153.460.-	9.093.460.-
Ortalama	6.600.540.-	4.876.795.-	2.134.900.-

¹⁴Bağ-Kur İstatistik Yıllığı, 1994.

Tüm bu farklılık, standartsızlık ve norm ayrılıklarının giderilmesi için, keza; sosyal güvenlik şemsiyesi altındaki insanlara olabildiğince eşit olanaklar sağlanabilmesi için, sözkonusu kurumların "TEK ÇATI" altında toplanması zorunlu bulunmaktadır.

BEŞ YILLIK KALKINMA PLANLARININ SORUNA BAKIŞI VE ÇÖZÜMLERİ

A- Sorunlar:

1. Prim ödeyen (aktif) sigortalılar ile emekli, malül, dul ve yetim aylığı alan (pasif) sigortalılar arasındaki dengeler bozulmuştur. Aktif-pasif sigortalı oranı uluslararası minimum düzeyin altındadır. 1993 yılında bu oran T.C. Emekli Sandığında 1.8'e, SSK'da 2.3'e ve Bağ-Kur'da ise 3.7'ye düşmüştür.

2. Sosyal güvenlik kapsamındaki nüfus oranı 1989 yılında %71.2 iken, 1993'de %78.2'ye yükselmiştir. Aktif sigortalıların toplam nüfusa oranı, ancak %15.6'ya ulaşabilmiştir.

3. Sosyal güvenlik kurumlarında; prim miktarı ile emekli aylığı ilişkisi sağlanamamıştır.

4. SSK ve Bağ-Kur'da primler zamanında tahsil edilememektedir. Prim tahsilat oranları; 1993 yılında SSK'da %74.4, Bağ-Kur'da %55 gibi düşük miktarlarda gerçekleşmiştir.

5. Sosyal güvenlik kurumlarında plasmanlar verimli bir şekilde değerlendirilememiştir.

6. SSK ve Bağ-Kur'da ödenmeyen prim borçları için geçikme zammı affı ile sigortasız hizmetlerin borçlanılması gibi uygulamalar, kurumları olumsuz yönde etkilemektedir.

7. Prim karşılığı alınmadan yapılan ödemeler ve sigortalılıkla bağdaşmayan yükümlülükler, sosyal güvenlik kurumlarının mali yapılarını bozmaktadır.

8. 1994 yılında sosyal güvenlik kurumlarında finansman açığı ve dışarıdan (kurum gelirleri dışından) sağlanan kaynaklar aşağıdaki gibidir.

KURUMU	FINANSMAN AÇIĞI	BÜTÇEDEN ÖDENEN	BÜTÇE DIŞINDAN ÖDENEN
SSK	26.2 Trilyon TL.	15 Trilyon TL.	11 Trilyon TL.
T.C. Emekli S.	0.2 Trilyon TL.	20 Trilyon TL.	-
Bağ-Kur	8.9 Trilyon TL.	3 Trilyon TL.	-
TOPLAM	35.3 Trilyon TL.	38 Trilyon TL.	11 Trilyon TL.

(KAYNAK: Beş Yıllık Kalkınma Planı.)

9. Sosyal güvenlik kurumlarının organizasyon yapıları iyileştirilmemiştir. Sosyal güvenlik kurumlarının kapsama aldıkları kesimlerin statülerine göre ayrı ayrı kuruluşlar şeklinde ve ülke düzeyinde örgütlenmiş olması, kaynak israfına neden olmaktadır.

10. Sosyal güvenlik kurumlarında uygulanan sigorta programları ve üst sınırları, prim oranları, sigorta kollarından sağlanan yardımlar gibi temel "NORM"larda çok önemli farklar vardır.

11. Sosyal güvenlik kurumlarının temel hizmetleri arasında olmayan "SAĞLIK HİZMETİ" üretiminin, bu kurumlarca gerçekleştirilmesi pahalı ve ihtisas gerektiren bir alanda verimsiz bir işletmeciliğe dönüşmüştür. Bunun denetimi güç, maliyetleri yüksek, kurumlar arasındaki standartları çok farklı olmaktadır. Bu yönde kaynaklar "İSRAF" edilmektedir.

12. Yurtdışında çalışan işçilerin çalışma yaşamı ve sosyal güvenliklerine ilişkin haklarının korunması için yapılmış bulunan sosyal güvenlik anlaşmalarının güncelleştirilmeleri, ayrıca; henüz anlaşma yapılmayan ülkelerle ivedilikle bu yönde anlaşmalar yapılması gerekmektedir.

B-Amaçlar-İlkeler-Politikalar:

14. Sosyal güvenlik sisteminin nüfusun bütününe yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Nitekim; VII. Plan dönemi sonuna kadar nüfusun %92.'sinin kapsama alınması hedeflenmiştir. Sosyal yardım ve hizmetlerin artırılmasıyla da nüfusun tamamı sosyal güvenliğe kavuşturulacaktır.

15. Sosyal güvenlik sistemi, SSK ve Sigorta kolları itibariyle "Norm ve Standart Birliği" sağlayacak şekilde "Tek Çatı" anlayışına uygun olarak yeniden yapılandırılacak ve bu yapılanmada sosyal yardım ve sosyal hizmet kurumlarına da yer verilecektir.

17. Sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin ana esaslarını belirleyecek "Sosyal Güvenlik Temel Yasası" çıkarılacaktır.

18. Sosyal güvenlik kurumlarının teşkilat yapıları "Merkeziyetçi yapıdan uzaklaştırılarak "Yerinden Yönetim" esaslarına uygun bir yönetim yapısına kavuşturulacaktır. Kurumların idari ve mali özerklikleri sağlanacaktır.

19. Yeni bir bütünlüğe kavuşturulacak olan sosyal güvenlik kurumlarının tüm birimlerinde "On-Line Bilgisayar" sistemine süratle geçilecektir.

20. "Herkese Bir Vatandaşlık Numarası" verilmesine ilişkin düzenleme yapılarak, sosyal güvenlik-tapu-vergi-askerlik ve benzeri yükümlülükler için tek bir numara kullanılması imkanı sağlanacaktır.

21. Sosyal güvenlik sisteminde gelir ve aylıklar yükseltilerek kişilerin sosyal güvenlik kurumlarına güvenleri artırılacaktır.

Böylece; devlet asgari gelir düzeyini garanti eden bir sosyal güvenlik hizmeti sağlayacak ve ilave sosyal güvenlik hizmetlerinin özel sigorta programlarıyla karşılanması desteklenecektir.

22. Sosyal güvenlik kurumlarının sigorta hizmetleri ilke olarak "Nimet-Külfet" dengesi içinde ve kendi finansman imkanları ile karşılanacaktır. Karşılıksız sigorta hizmeti verilmesinden kaçınılacaktır.

23. Çalışanların prime tabi olmayan kazançlarından prim kesilmesi ve tahsilatın hızlandırılması yoluyla artırılacak (T.C. Emeli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur'a ait) fonlar, finansal ilkelere göre işletilecektir. Daha yüksek emekli aylığı almak isteyenlere "Ek Prim Ödeme" imkanı getirilecektir.

24. Sosyal güvenlik kurumlarının kaynak yaratmaları sağlanacaktır. Devlet "Sosyal Devlet" anlayışı içinde;

- a) Sosyal güvenlik sistemini desteklemeye devam edecektir.
- b) Kurumların gelirlerini azaltıcı, giderlerini artırıcı müdahaleler yapmayacaktır.
- c) Ödenmeyen primler için "Gecikme Zammı Affı" sigortasız hizmetlerin "Borçlanma" yoluyla sigortalanması gibi uygulamalara gidilemeyecektir.

25. Sigortalı olmak ve sigortalı çalıştırmaktan "Kaçış"ların nedenleri ortadan kaldırılacak ve kanunlarla kapsama alınan tüm nüfusun sosyal güvenliğe kavuşturulması sağlanacaktır.

26. Sigortalı işçi istihdamını güçleştiren ve işverenlere büyük külfetler yükleyen;

- a) 3320 sayılı "Konut Edindirme Yardımı" yapılması Hakkındaki
- b) 3417 Sayılı "Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesi" Hakkındaki Kanun,

Hükümleri yeniden gözden geçirilecektir.

27. "İşsizlik Sigortası" oluşturulacaktır.

28. "Aile Yardımı" programları bir sigorta programı olarak düzenlenecektir.

29. Sosyal güvenlik kurumlarında "Fiili ve İtibari Hizmet Zammı günün şartları ve teknolojik değişiklikleri çerçevesinde yeniden belirlenecektir.

30. "Özel Sigortacılık" mevcut sosyal sigorta sistemine ilave ve isteğe bağlı bir sistem olarak desteklenecek ve bu kapsamda;

- a) "Özel Sağlık ve Özel Emeklilik Sigortası" teşvik edilecektir.
- b) Kişilerin özel sigortalara güvenini sağlayacak "Denetim" hizmetleri artırılacaktır.
- c) Ülkemize "Göç" etmek zorunda kalan soydaşlarımızın sosyal güvenlik problemlerinin giderilmesi sağlanacaktır.

d) "Yaşlı-Özürü-Özel İlgiiye Muhtaç" ve diğeri risk gruplarına yönelik hizmetlerin geliştirilebilmesi amacıyla "Sosyal Yardım ve Hizmet Kanunu" oluşturulacaktır.

C- Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler.

33. "Norm ve Standart Birliğı"ne geçilmesini kolaylaştırabilmek için bir genel düzenleme olarak "Sosyal Güvenlik Temel Yasası" çıkarılacaktır.

34. Bu yasada; kaynağı gösterilmeden kurumların gücünü aşan düzenlemeler yapılmayacaktır.

35. Temel Yasa'da; insan haysiyetine yaraşır ve ülke gerçekleri ile uyumlu bir "Asgari Ulusal Emekli Aylığı" tanımı yapılacaktır.

36. Temel Yasa ile özellikle SSK daha "Özerk" bir hale getirilerek;

a) İsteğe bağılı sigorta,

b) Topluluk sigortası,

c) Sosyal güvenlik destek primi,

d) Ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların, malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortası prim oranlarının yükseltilmesi,

e) Farklı tarihlerde emekli olanlar arasındaki gelir dengesizliğı'nin giderilmesi,

f) Emekli aylıklarında iyileştirme sağlamak üzere; Bakanlar Kurulu'nun belirleyeceği bir tarihte kademeli olarak, emekli aylıklarının hesaplanmasında "Tek Gösterge" sistemine geçilmesi,

Sağlanacaktır.

37. a) Genel Sağlık Sigortası,

b) İşsizlik Sigortası,

c) Aile Yardımları Kanunları ile Hizmeti verecek kurumlar hakkında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

38. Sosyal güvenlik kurumlarının sağlık hizmetlerini "Genel Sağlık Sigortası Kurumu"na devredinceye kadar geçecek sürede sağlık hizmetlerini satın almalarına ilişkin yasal düzenleme yapılacaktır.

D- Genelde Kamu Yönetimi Açısından Sosyal Güvenlik Sisteminin Geleceğı.

39. a) Kamu personeli arasında ücret, ek ödemeler, sosyal hak ve yardımlar açısından dengenin sağlanması,

b) Aynı ünvanda bulunan personel bakımından kurumsal ve sektörel düzeydeki ücret farklılıklarının giderilmesi, c) Hiyerarşiyi bozmayan iş ve görev tanımlarına dayalı kariyer, liyakat, aleniyet ve eşit işe eşit ücret ilkesinin getirilmesi,

İçin yeni bir "Ücret Rejimi" yürürlüğe konulmalıdır.

40. "Ücret Dengesizliği"ni giderebilmek için asıl ücret ile ek ödemeler arasındaki oranın giderek ek ödemeler lehine bozulması ve çok sayıda ödeme türünün ortadan kaldırılması gerekir.

41. Aylık ve ücretlerin "Asgari Tutarı'nın vergi dışı bırakılması ve kamu çalışanlarına uygun bir yaşam standardı sağlayacak bir düzeyde olmasına çalışılacaktır.

42. Çalışma aylığı ile "Emekli Aylığı" arasındaki dengesizliğin giderilmesi amacıyla "Sosyal Güvenlik Reformu" ile "Kamu Personeli Reformu" arasında uyumlu bir ilişki kurulacaktır.

SİSTEMLE İLGİLİ TÜM İŞLEMLER BİLGİSAYARLARA YÜKLENMELİDİR.

Özellikle üç büyük sosyal güvenlik kuruluşu başta olmak üzere sosyal güvenlikle ilgili bütün eylem ve işlemler bilgisayar sistemine yüklenilmelidir.

Bunun için öncelikle bütün yurttaşlara birer "YATANDAŞLIK SIRA NUMARASI" verilerek, kimlikleri de buna göre gerekirse "Barkod"lu olarak hazırlanmalı, bu numara ve kimlikler esas alınarak herbir yurttaşa ait askerlik, okul, vergi, nüfus sayımı, seçimlerde verilecek oylar sosyal güvenlik gibi zorunlu ya da gerekli işlemler hatasız ve istisnasız olarak takip edilmelidir.

Aski takdirde, bugüne kadar saptanabilmiş yüzlerce, binlerce yolsuzluk ve suistimalin önü alınamayacaktır. Kaçak çalıştırma, mükerrer sigortalılık, başkalarının hizmetini hileli yollarla satın alma, ya da ele geçirme, hiç çalışmadığı ve prim ödemediği halde sisteme sızıp emekli olabilme, işveren kesimlerinin tahakkuk ettirdikleri primleri elde tutarak, bunları devlete geç ödemesi ya da hiç ödememe gibi daha pek çok yolsuzluğun önüne geçilemeyecek, sistem giderek daha da yozlaşacaktır.

Sistem bilgisayara yüklenince, işlemler sürat kazanacağı gibi prim tahsilatları da vergilerle beraber toplanabilir hale gelecektir.

SAĞLIK HARCAMALARI VE UYGULAMALARI SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ DIŞINA ÇIKARILMALI - ÖZEL SAĞLIK SİGORTASI KURULMALIDIR.

Temel işlevleri "Sosyal Güvenlik Sağlamak" olan üç büyük kuruluşumuz yakından incelendiğinde, sağlık harcamalarının çok büyük bir gider kalemi oluşturduğu bu alana ayrılan personelin, tüm personelin bazen yarısından fazla olduğu görülmektedir.

A) SSK

SSK'nın 1994 yılı sonu itibarıyla, 21.659 yatak kapasiteli 95 hastanesi, 2118 kapasiteli 8 doğumevi, 2419 kapasiteli 3 sanatoryumu, 82 yatak kapasiteli 2 meslek

hastanesi, 452 kapasiteli 2 ruh sağlığı hastanesi, 100 kapasiteli 1 fizik tedavi merkezi, 8 adet diş tedavi merkezi, 138 adet dispenseri ve 198 adet de sağlık istasyonu mevcuttur. Kurum, böylece toplam 26.830 yatak kapasiteli 455 sağlık tesisine sahiptir.

Ancak; ne gariptir ki, bunların pek çoğunun bulunduğu kasaba ve beldelerde Sağlık Bakanlığı'nın aynı işlevli üniteleri zaten vardır ve SSK'ya ait pekçok tesis, sağlık personeli ya da malzeme eksikliğinden kapalı ya da işlevsizdir. Bir kısmının ise zaten müşterisi yoktur.

Yine; kurumun 1994 yılı itibariyle 3990 adet uzman tabibi, 16 adet tabibi, 912 adet eczanesi, 8002 adet hemşiresi, 95 adet uzmanı, 6153 işçisi (sağlık hizmetlerinde) ve sağlık kolunda çalışmakta olan (genel hizmet grubunda) 21. 651 kişi olmak üzere, bu alanda toplam 44.084 personelin çalıştığı görülmektedir.¹⁵

Kurumun sağlık alanındaki giderleri ise şöyledir. (1994 yılı Genel yönetim giderleri 9 trilyon, ilaç giderleri 7 trilyon, tıbbi malzeme giderleri 1.4 trilyon, diğer tedavi giderleri 360 milyar, faaliyet dışı giderleri ise 338 milyar olmak üzere genel toplam 18.1 trilyondur.

1995 yılında sadece ilaç giderleri her ay için 1 trilyon TL. olmuştur. Diğer sağlık giderleri de benzeri anormal artışlar göstermiştir.

Sağlık personeli ve sağlık giderlerinin kurumun genel durumuna oranı aşağıda tablo halinde sunulmakta ve fark net olarak ortaya çıkmaktadır. (1994 yılı sonu itibariyle.)

Kurumun giderleri toplamı	89.6 trilyon TL.
Kurumun sağlık giderleri	18.1 trilyon TL.
Fark	75.5 trilyon TL.

Böylece, tüm giderlerin 5'te biri, sağlık işlemlerinden kaynaklanmaktadır.

Personel Durumuna Gelince:

1994 yılı sonu itibariyle kurumda çalışan toplam 56.629 personelden 44.084 adedi sağlık hizmetlerinde görevlidir. Bu da %71 gibi oldukça yüksek bir orandır. (3/4'e denk geliyor.)

B) T.C. Emekli Sandığı

Bu kurumda, 1994 yılı sonu itibariyle, hastane, ameliyat ve tedaviler için 2.029 trilyon TL. dış tedavi ve protezler için 76.8 milyar lira, gözlük camı çerçeveler için 132 milyar TL., iyileştirme araçları için 591.8 milyar TL. eczane ilaç bedeli olarak 4.5 trilyon TL., diğer sağlık giderleri olarak da 32 milyar TL., olmak üzere toplam 7.3 trilyon TL.'lık harcama yapılmıştır. Oysa, kurumun 1994 yılı toplam giderleri 52 trilyon TL. iken, bunun yaklaşık yedide biri sağlık için harcanmıştır.

¹⁵SSK İstatistik Yıllığı, 1994.

C) Bağ-Kur

Bağ-Kur'da 1994 yılında 1.061 trilyon TL. ilaç, 890.5 milyar TL. hastane ve 1.035 trilyon TL., de diğer sağlık giderleri olmak üzere toplam 2.087 TL.'lik sağlık harcaması yapılmıştır.

Buna karşılık kurumun 1994 yılı toplam giderleri 19.5 trilyon TL. olduğundan, bu tutarın yaklaşık sekizde biri sağlık harcamalarını gidiyor demektir.

Böylece; her üç kurum için çok önemli bir gider kalemi ve handikap olan sağlık personeli ve sağlık harcamaları, bu kurumların üzerinden alınarak, örneğin; tamamen Sağlık Bakanlığı'nın kontrolüne verilebilir. Bu durumda, hem sağlık hizmetlerine bir standart ve kalite gelebileceği gibi, hem de üniversite hastaneleri, bakanlık hastaneleri, SSK hastaneleri vb. yanyana ve gereksiz bir karmaşa yaratan işlevsiz sağlık tesisleri daha verimli ve etkin bir hale getirilebilir.

Bunun da ötesinde sosyal güvenlik kuruluşları ayrı bir uzmanlık ve işletmecilik anlayışı gerektiren sağlık tesislerinin sevk ve idaresinden kurtarılarak, kendi ilgi alanında uzmanlaşıp hizmet vermiş, aynı zamanda, sağlık tesislerinin mali yükünden kurtarılmış olacaktır.

SOSYAL YARDIM ZAMLARI PRİM KARşILILIğI VE ÜCRET SİSTEMİNDE GENEL ÜNSURLARA DAHİL EDİLMELİDİR.

Bilindiği gibi sosyal yardım zamları herhangi bir prim karşılığı olmaksızın, başlangıçta "Yakacak Yardımı" adı altında, daha sonra ise "SYZ" adı altında ödenmeye devam edilmiştir.

Bunun için SSK'nın emekli maaşı ödemelerinde artık ele geğen ücretin neredeyse %60'ını bu "SYZ"ları oluşturmaktadır. Bu uygulamanın olduğu sakıncalı bir gelecek riski vardır. Nitekim; bir gün bir yetkili kalkıp da, bunlar karşılıksızdır. kalksın derse, anında %60 maaş kaybı sözkonusu olacağından emekliler aylık 6-8 milyon TL. arası sembolik tutarlarla yetinmek zorunda kalabilirler.

Bu uygulamanın olduğu yanlış bir yanı ise "SYZ"larını sadece devletin ödemesi, özel girişimcilerin hiçbir şekilde böyle bir ödeme yapmamaları, özel girişimcilerin payını da devletin ödemesidir. Oysa; özel girişimciler, hemen her fırsatta SSK'ya devlet kurumlarının prim borçlarının özel sektörden çok daha fazla olduğunu vurgulayıp, böylesi bir aklanma yoluna da sarılmayı gerekli görmektedir. Gerçekte, SSK'ya prim borçları aşağıdaki gibidir. (1994 yılı sonu itibariyle.)

TÜRÜ	PRİM	GEÇİKME	TOPLAM
KAMU	7.967 Trilyon	9.558 Trilyon	17.525 Trilyon TL.
ÖZEL	8.602 Trilyon	10.290 Trilyon	18.892 Trilyon TL.
SYZ'LARI	37.199 Trilyon	24.633 Trilyon	<u>61.832 Trilyon TL.</u>
GENEL TOPLAM:			<u>92.250 Trilyon TL.</u>

Tablodan da anlaşılacağı gibi SSK'nın toplam 17.5 trilyon TL. kamu alacağına karşılık, 18.9 trilyon lira özel sektör alacağı vardır. Bu arada; zaten devletçe ödenmekte olan SYZ'larından SSK'nın prim alacağı ise 61.8 trilyondur.

SOSYAL GÜVENLİK SOSYAL BARIŞI DA SAĞLAMAKTADIR.

Toplumun ve bireyin daha verimli, yaratıcı, dengeli, yararlı olmasını sağlayıcı çalışmalar ve sonuç alıcı önlemleri getirmek, tıbbi ve sosyal rehabilitasyon merkezleri kurmak, kurdurmak, işe alıştırma, boş zamanları değerlendirme çalışmaları yapmak, sosyal sigortalar kurmak (yaşlılık, malüllük, ölüm, analık, işsizlik sigortaları gibi.)

Çalışacak kişilere iş bulmak, sosyal mesken temin etmek, genel sağlık dengesini sağlayıcı örgütü kurmak, hatta genel sağlık sigortasını ihdas etmek, suç önleyici ve suçluluğu islah edici önlemleri almak, suçluyu topluma kazandırıcı eğitim olanaklarını çoğaltmak,

İşte; tüm bunları içeren bir "SOSYAL GÜVENLİK" tanımı vermek gerekirse; "Fertlerin din, dil, tabiyet, yaş ve cinsiyet gözetmeksizin geleceklerinin güvence altına alınmasıdır sosyal güvenlik" denilebilir.

Zaten; sosyal güvenlik te sosyal hayatın güven yada güvence içerisinde sürdürülmesinin örgütlenmiş biçimidir.

Aslında; sosyal güvenliğin sağlanması, "SOSYAL BARIŞ"ında sağlanması anlamına gelmektedir. Sosyal güvence dışında kalan insanların sosyal güvenlik kapsamındakilere dostça bakamayacağı, imreneceği, kıskanacağı, ya da enazından bu durumu kolayca kabul edemeyeceği düşünülmelidir. Keza; Devlet, herkese aynı ekonomik huzurlu yaşama ortamını sağlamalıdır.

Tabii ki, böylesi bir ortam yüzde yüz düzenlilikte, dünyanın hiçbir yerinde yoktur. Ancak; asıl olan, böyle bir yolun ve olanağın sürekli açık olmasıdır.

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİMİZİN ÖNCELİKLİ SORUNLARI VE BUNLARIN DÜZELTİLMESİNE YÖNELİK OLASI ÇÖZÜMLER.

Sistemin genel sorunlarının çözümleri, aslında sorunun tanımı içinde vardır. Ayrıca; bunlar nasıl ve ne zaman çözülebilir diye bir soruya verilecek yanıt çok net ve kesin olarak "KARAR VERİLİP İLK ADIM ATILDIĞINDA VE YENİDEN YAPILANMA" şeklinde olacaktır.

Çünkü; sorunların adı ve neden sorun haline geldiği bellidir. Bütün olay, bunları ivedilikle gündemden çıkarmaya karar verip, uygulamaya geçmektir. Gelişmiş bütün dünya ülkeleri hemen hiç zorlanmadan bu sorunları çözdükleri gibi, şimdi bu yönde oldukça ileri derecede haklar verdiklerinden ve onlar için çok ileri düzeyde verilen bu haklar zamanla sorun olmaya başladığından, bunlardan belirli tavizler verme yolunu aramaya başlamışlardır.

Aslında, sosyal güvenliğin tanımını yapmak ve kapsamını belirlemek, pek kolay olmamaktadır. Bunun nedeni, sosyal güvenlik kavramı içerisinde giren sosyal refah hizmetleri, sosyal sigortalar ile sosyal yardımların çerçevesini kesin olarak çizmek, bunları birbirinin alanından ayırmak zorunluğundan kaynaklanmaktadır.

Sosyal refah hizmetleri ve sosyal yardımları şöylece sıralamak olasıdır. Bireyin, topluluk içinde güvenle yaşamasının sağlanması, gelirsiz, az gelirliliği, geliri verimsiz kimselerin rahat ve dengeli bir yaşama kavuşturulması, refah payının artırılması, bireyin veya toplumun karşılaştığı sosyal güçlükleri yenmesi için gerekli cihazlaşmayı ve teşkilatlanmayı hazırlamak, hizmete sunmak, çocukların-gençlerin, yaşlıların refahını sağlamak, beden ve ruh yapıları ve sakatlıkları nedeniyle çalışamayacak durumda olanlara bakmak, onları tedavi etmek, yetiştirmek, topluma yararlı hale getirmek.

Bireylerin karşılıklı anlayış, dayanışma, dertleşme ortamı içinde kuşkusuz yaşamlarını sağlama, çocuk yuvaları, çocuk bahçeleri, islah evleri, mahalli bekleme evleri, çalışma hayatında çalışma koşul ve yerinin tesiri ile meydana gelebilecek hastalık veya sakatlıkları tedavi için ihtisaslaşmış hastaneler, dispanserler, özürlüler, kör, sağır, dilsiz, bedensel ve zihinsel özürlü vb. insanlar için okullar açmak, hayatı daha tatminkar ve yaratıcı hale getirmek,

Gelişmiş dünya ülkeleri düzeyinde sosyal güvenlik programlarını ivedilikle hayata geçirmek gerekmektedir. Çünkü, bu ülkeler, tüm yurttaşlarının neredeyse %100'ünü sosyal güvenceye kavuşturduğu gibi, GSYİH'sinin da %25-30'unu bu yolda harcamaktadırlar.

Bizde algılanması ve hayal edilmesi dahi güç olan sosyal güvenlik uygulamalarını hayata geçirerek; örneğin; okul çağına gelen her çocuk için, evde bakılan ve o aileye ait yatalak ya da özürlü çocuk ve yaşlı bireyler için ekstra bir ödeme yapılmaktadır. Bunun adı, olsa olsa herhalde sosyal güvence değil de, sosyal kıyak ya da sosyal lütuf olabilir.

Böylesi bir bakış açısına göre, ülkemiz sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını ve bunların olası çözümlerini bir envanter halinde ana başlıklarıyla şöylece özetlemek olanaklıdır.

1. Sosyal güvenlik kapsamındaki nüfus İLO'ya göre %58, ya da ulusal istatistiklere göre %78'lerden %100'lere çıkarılmalıdır. Kapsamı buna göre genişletilmelidir.

2. İş hayatında yeralan 4 milyondan fazla "KAÇAK" işçi, son derece düzenli, etkin ve caydırıcı denetimler, ayrıca "İHBAR MÜESSESESİ" çalıştırılarak sisteme dahil edilmelidir.

3. Sosyal güvenlik kurumlarının aralarında ilk önce "NORM VE STANDART BİRLİĞİ" sağlanmalıdır.

4. İLO'nun tanımladığı "İŞSİZLİK SİGORTASI" artık 2000'e 5 kala AB'ne girmeye çalıştığımız bir dönemde mutlak surette hayata geçirilmeli, ayrıca, "AİLE ÖDENEKLERİ" de başlatılmalıdır. Zira; her iki sigorta kolu, uluslararası sosyal güvenlik sözleşmelerinde de yer almaktadır. Bu iki uygulama İLO standartları için de gereklidir.

5. Sosyal yardım zamları prim karşılığı verilmekle birlikte, sisteme sağlıklı olarak monte edilmeli, ayrışıklığı önlenmelidir.

6. Sosyal güvenli kurum ve kuruluşları "TEK ÇATI" altında toplanmalı, böylece kaynak israfı önlenmelidir.

7. Sosyal yardım ve sosyal hizmet sağlayan kuruluşlardaki dağınkılık giderilerek bir yeknesaklığa kavuşturulmalıdır.

8. Sosyal güvenlik mevzuatı günün koşullarına uygun bir şekilde basitleştirilip sadeleştirilmeli, tekdüze ve işlevsel hale getirilmelidir.

10 Özel sağlık ve özel hayat sigortaları "Ek bir Sosyal Güvenlik olarak teşvik edilmeli, yeterince denetlenmeli, bu arada özel hayat sigortalarında devlet için her yıl trilyonlarca yük getiren "Prim İadeleri sistem yeterince tanındığından kaldırılmalı, devlet bu yükten kurtarılmalıdır.

11. Sosyal güvenlik fonları Batı'da toplam tasarrufların %30'unu oluşturduğundan, bizde de aynı düzeye çekilmeli, fonlar ekonomiye kazandırılmalı, kaynak yaratmada kullanılmalıdır. Kurumların aktüeryal hesapları yapıp, aktüeryal dengeleri korunmalıdır.

12. Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda yıllardır birbirinin tekrarı şeklinde yinelenen hedeflere ulaşmak için, gerekli yasal ve idari koşullar, yaratılıp sonuca gidilmeli, bu hedefleri nasihat olmaktan çıkarmak gereklidir,

13. Sağlık harcamaları ve uygulamaları sosyal güvenlik sistemi dışına çıkarılarak, Sağlık Bakanlığı'na ya da oluşturulacak başka bir örgüte devredilmeli, özel ihtisas isteyen bu alan sosyal güvenlik kuruluşlarına yük edilmemelidir.

15. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin bir anlamda "Anayasası" niteliğinde olacak sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerle ilgili temel esasları belirleyecek bir "Sosyal Güvenlik Temel Yasası" ivedilikle çıkarılmalıdır. Bu yasa "Norm ve Standart Birliği"ni de getirecektir.

16. Sosyal güvenlik gibi geniş toplum kesimlerini ilgilendiren bir alanda her türlü düzenlemenin plan ve programın sağlıklı verilere ve bilimsel araştırmalara dayanması ve bu sürecin uygulama safhasında da devam etmesi etkin ve yerinde bir uygulama olacaktır.

17. Her bireye bir "Vatandaşlık Numarası" verilerek, bu numaranın aynı zamanda birer "Sosyal Güvenlik Numarası" olarak ta kullanılması sağlanmalıdır.

18. Sistemden aylık almakta olan kişilere yönelik olarak yapılacak bir çalışma ile "Standart Asgari Aylık" kavramı oluşturulmalıdır. Böylece; kurumlar arasındaki ücret uçurumları giderilmelidir.

19. Özürlüler, kimsesizler, bakıma muhtaç yaşlılar ve suçlular toplumda birey olma kimliğine uygun etkin bir sosyal güvenliğe kavuşturulmalıdır.

20. Yurtdışında çalışan tüm yurttaşlarımızın gerek buldukları ülkelerde, gerekse yurdumuza geri döndüklerinde karşılaşmaları olası sorunların ortaya çıkmasının önlenmesi, varolan sorunlarının giderilmesi gerekmektedir.

21. Çeşitli nedenlerle yurdumuza göç etmek zorunda kalan soydaşlarımızın bugüne kadar birikmiş olan ve bundan sonra da ortaya çıkabilecek olası sosyal güvenlik sorunlarının giderilmesi zorunludur.

22. Üç büyük sosyal güvenlik kuruluşu başta olmak üzere, diğer tüm sosyal güvenlik, sosyal hizmet ve sosyal yardım birimleri arasında yeterli düzeyde bir iletişim, koordinasyon ve işbirliği kurulmalıdır.

23. Primler zamanında tahakkuk ve tahsil edilmeli, gecikme ya da geciktirme cezaları ağırlaştırılmalı, "Prim Affı" hiçbir şekilde gündeme gelmemelidir. Mümkün olduğu oranda primlerin T.C. Emekli Sandığı'ndan olduğu gibi, kaynaktan kesilmesi yolu uygulanmalıdır.

24. Ödenen primlere bağlı olarak sağlanan haklarda "Nimet-Külfet Dengesi" istisnasız korunmalı, bunun için de borçlanma yasalarının çıkarılması engellenmeli, "SYZ"ları karşılığı kesilerek ödenmelidir.

25. İsteğe bağlı sigortalılık uygulaması geliştirilip yaygınlaştırılmalıdır.

26. Kurumların biriktirebildikleri "FON"ları en iyi şekilde değerlendirmeleri sağlanmalı, gereksiz olarak edindikleri gayrimenkuller gecikmesizin satılarak verimli alanlara yatırım yapılmalıdır.

27. Amacını aşmış bulunan "Fiili Hizmet Müddeti Zammı" uygulaması günün teknolojik koşulları da gözetenek yeniden gözden geçirilmelidir.

28. SSK'da prim gelirlerini olumsuz yönde etkileyen "Konut Edindirme Yardımı - 3417 Sayılı Yasa" ile "Tasarrufu Teşvik Fonu - 3320 Sayılı Yasa"ya tümden kaldırılmalı, ya da belirli sayıda personel çalıştırma limitleri kaldırılmalıdır.

29. Emekli maaşı ödemelerine bir standart getirilerek özel zamanlarda herhangi bir aktüeryal hesaba ya da plana dayanmayan ve çoğunlukla "Politik" nitelikli zamlardan kaçınılmalıdır.

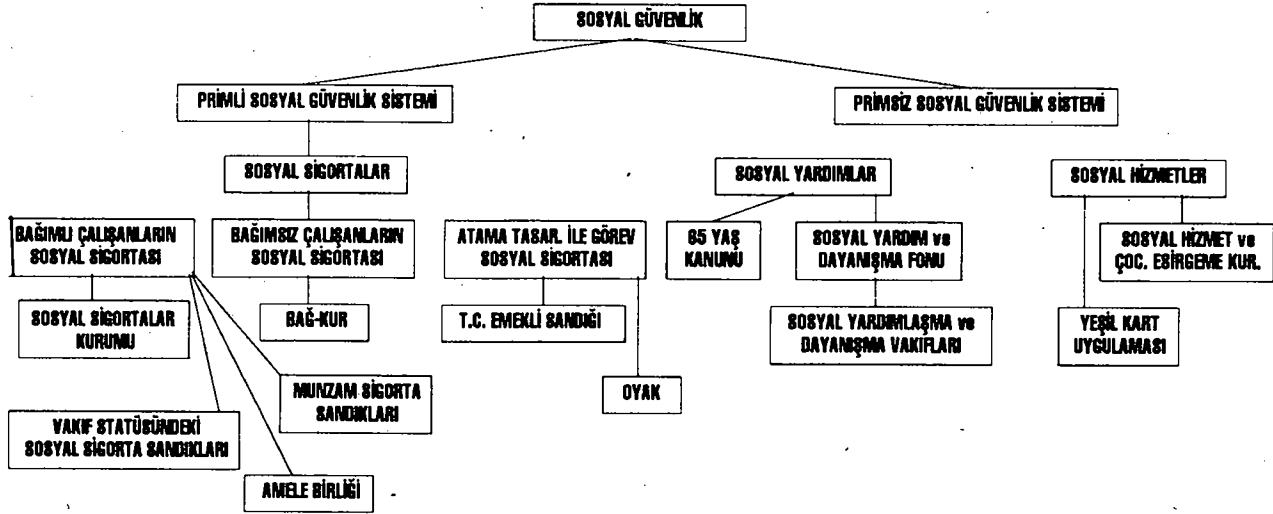
30. Sisteme politik ya da diğer gereksiz müdahaleler yapılmamalıdır.

EK: 1

TÜRKİYE'NİN ONAYLADIĞI ILO SÖZLEŞMELERİ

ONAYLANAN SÖZLEŞME	KABUL TARİHİ / KAN. NO:
1) İşsizlik Hakkında 2 Nolu Sözleşme	16.02.1950 5543
2) Tarım İşçilerinin Dernek Kurma Haklarına Dair 11 Nolu Sözleşme.....	24.10.1960 110
3) Sınai Müesseselerde Hafta Tatili Konusunda 14 Nolu Sözleşme.....	11.02.1946 4865
4) Trimci ve Ateşçilerin Asgari Yaşı Konusunda 15 Nolu Sözleşme.....	25.05.1959 7292
5) Asgari Ücret Tespit Usülleri Hakkında 26 Nolu Sözleşme..	25.06.1973 1769
6) Ücretli İş Bulma Büroları Konusunda 34 Nolu Sözleşme ...	11.02.1946 4866
7) Meslek Hastalıklarının Tazmini Hakkında 42 Nolu Sözleşme.....	11.02.1949 4867
8) Yeralı İşlerinde Kadın Çalıştırılmaması Konusunda 45 Nolu Sözleşme.....	09.06.1937 3229
9) Deniz İşkolunda Çocukların Asgari Yaş Haddi Konusunda 58 Nolu Sözleşme.....	25.05.1959 7293
10) Çocukların ve Gençlerin Tıbbi Muayenesi Hakkında 77 Nolu Sözleşme.....	16.08.1983 2878
11) Son Maddelerin Değiştirilmesi Hakkında 89 Nolu Sözleşme.....	24.05.1949 5393
12) Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkında 81 Nolu Sözleşme.....	16.12.1950 5690
13) İş ve İşçi Bulma Servisi Kurulması Hakkında 88 Nolu Sözleşme.....	30.11.1949 5445
14) Amme Makamı Tarafından Yapılan Mukavelelere Konulacak Çalışma Şartları Konusunda 94 Nolu Sözleşme.....	14.12.1960 161
15) Ücretin Korunması Hakkında 95 Nolu Sözleşme.....	24.10.1965 109
16) Ücretli İş Bulma Büroları Hakkında 96 Nolu Sözleşme.....	08.08.1951 5835
17) Teşkilatlanma ve Kollektif Müzakere Hakkı Konusunda 98 Nolu Sözleşme.....	08.08.1951 5834
18) Tarımda Asgari Ücret Usülleri Hakkında 99 Nolu Sözleşme.....	30.04.1969 1168
19) Eşit Değerde İş İçin Eşit Ücret Hakkında 100 Nolu Sözleşme.....	13.12.1966 810

ONAYLANAN SÖZLEŞME	KABUL TARİHİ / KAN. NO:
20) Sosyal Güvenlik Asgari Normları Hakkında 102 Nolu Sözleşme.....	29.07.1971 1451
21) Cebri Çalıştırmanın İlgasına Dair 105 Nolu Sözleşme	14.12.1960 162
22) İş ve Meslek Bakımından Ayrım Hakkında 111 Nolu Sözleşme.....	13.12.1966 811
23) İşçilerin İyonizan Radyasyonlardan Korunması Hakkında 115 Nolu Sözleşme	17.03.1968 1033
24) Sözleşmelerin Kısmen Değiştirilmesi Hakkında 116 Nolu Sözleşme.....	04.05.1967 862
25) Vatandaşlarla Vatandaş Olmayan Kimselere Sosyal Güvenlikte Eşit Muamele Konusunda 118 Nolu Sözleşme.....	29.07.1971 1453
26) Makinaların Gerekli Korunma Tertibatı İle İlgili 119 Nolu Sözleşme.....	23.05.1967 872
27) İstihdem Politikasıyla İlgili 122 Nolu Sözleşme.....	09.11.1976 2027
28) Yeraltı İşlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırını Belirleyen 123 Nolu Sözleşme	08.05.1991 3279
29) Tek İşçinin Taşıyabileceği Yükün En Son Ağırlığı Hakkında 127 Nolu Sözleşme.....	30.11.1972 1635
30) İşletmelerde İşçi Temsilcilerinin Korunması ve Onlara Sağlanacak Kolaylıklar Hakkında 135 Nolu Sözleşme.....	25.11.1992 3845
31) Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin 87 Nolu Sözleşme.....	25.11.1992 3847
32) Kamu Hizmetinde Örgütlenme Hakkının Korunması ve İstihdam Koşullarının Belirlenmesi Yöntemlerine İlişkin 151 Nolu Sözleşme.....	25.11.1992 3848
33) Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırını Belirleyen 59 Nolu Sözleşme	26.11.1992 3849
34) İnsan Kaynaklarının Değerlendirilmesinde Mesleki Eğitim ve Yönlendirmenin Yeri Hakkında 142 Nolu Sözleşme.....	26.11.1992 3850
35) Uluslararası Çalışma Normları Uygulanmasının Geliştirilmesinde Üçlü Danışma Hakkında 144 Nolu Sözleşme.....	26.11.1992 3851
36) 158 Sayılı Sözleşme.....	13.06.1994

KAYNAKÇA

- 1- AKSOY, Sabri, Memleketimizde Sosyal Güvenlik ve İş Hukukuna Dair Faaliyetler, Ankara, 1960.
- 2- ATAMANALP, M.C. Türkiye'de Sosyal Güvenlik Tedbirlerinin Ücretler ve Maliyetlere Tesiri, Ankara, SSK, 1975.
- 3- Brendan Martin, Özelleştirme Kamu Yararına mı?, Harb-İş Yayını, 1994.
- 4- Silvia Martinez, World Trade Union, Nov. Ko: 4/1990.
- 5- BOZER, Ali, Türk Hukukunda Sosyal Sigortalara Genel Bir Bakış, Ankara, 1963.
- 6- ÇUBUK, Ali, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumları, Ankara, AİTİA Yayınları, 1982.
- 7- ÇUBUK, Ali, Sosyal Politika-Sosyal Güvenlik, SSK ve İş Hukuku, Ankara, AİTİA Yayınları, 1975.
- 8- DİLİK, Sait, Türkiye'de Sosyal Sigortalar, A.Ü. SBF Yayını, 1972.
- 9- ERDEMİR, H, Şadi, Türkiye'de Sosyal Güvenlik Rejimleri ve Uygulamaları, Ankara, SSK Yayını, No: 375, 1983.
- 10- ESENER, Turan, İş Hukuku, Ankara, AİTİA Yayınları, 1973.
- 12- ILO World Labour Report, 1990, s. 69.
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1995 yılı verileri, Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık Genel Müdürlüğü Haziran 1995 ayı verileri.
- 13- İŞIKLI, Alpaslan, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, Cilt: 8.
- 14- İZVEREN, Adil, İş Hukuku, Ankara, Doğu Matbaası, 1974.
- 15- J. Henri Richardson, İstisadi ve Mali Yönüyle Sosyal Güvenlik, Çev. Turan Yazgan, İstanbul 1970.
- 16- KARAOSMANOĞLU, Taner, Türkiye'de Sosyal Güvenlik Çıkmazı, İst., 1973.
- 17- OECD- Employment Out, July 1994.
- 18- Silvia Martinez, World Trade Union, Nov. Ko: 4/1990.
- 19- T.C. Emekli Sandığı İstatistik Yıllığı, 1994.
- 20- SSK. İstatistik Yıllığı, 1994.
- 21- BAĞ-KUR istatistik Yıllığı, 1994.
- 22- Türkiye'nin onayladığı İLO Sözleşmeleri.
- 23- TUNÇOMAĞ, Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul, Servet Matbaası, 1975.
- 24- Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, TOBB Yayını, 1994.
- 25- TALAS, Cahit, Sosyal Ekonomi, Ankara, Sevinç Matbaası, 1976.

- 26- TORLA, Selahattin, Sosyal Güvenlik ve Türk Sosyal Sigortacılığı, Ankara, 1977.
- 27- TORTOP, Nuri, Personel Yönetimi, TODAİE Yayınları, 1992.
- 28- TUNÇOMAĞ, Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı, Sermet Matbaası, 1975.
- 29- TUNÇOMAĞ, Kenan, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, İstanbul, BETA Yayınları, 1983.
- 30- TÜRK-İŞ, Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO), Ankara, Türk-İş Yayını, No: 137, 1983.
- 31- TİSK, Türk Sosyal Güvenlik Kavram ve Uygulamaları, Ankara, TİSK, 1976.
- 32- World Bank Report 1994.
- 33- YAZGAN, Turan, Türkiye'de Gelir Dağılımı Açısından Sosyal Güvenlik, İstanbul, Fatih Gençlik Vakfı Matbaası, 1975.
- 34- YAZGAN, Turan, Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi, İstanbul 1969.
- 35- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1995.
- 36- Yıllık Faliyet ve İstatistik Raporları. (Emekli Sandığı, SSK. ve BAĞ-KUR. 1993 Yılı için.)

B- TEZLER

- 1- ALPER Yusuf, Sosyal Güvenliğin Tasarruf Eğilimine Tesirleri, Uludağ Üniv. Sos. Bil. Ens. Doktora Tezi; Bursa 1985.
- 2- ALTAN- Mikail, Türkiye'de Özel Sigortacılık, Selçuk Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, Konya 1993.
- 3- ARICI, Hüseyin, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Yaşlılık Sigortası, Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uzm. Tezi, Ank. 1985.
- 4- AYDEMİR, E. Dilek, Sağlık Sigortalarının Sosyal Güvenlik Sistemleri İçerisindeki Yeri ve Finansman Yönünden Değerlendirilmesi, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İstanbul. 1993.
- 5- BAŞTAYMAZ, M. Tahir, Gelişmekte Olan Ülkelerde Enformel Sektörün Nitelikleri ve Önemi, Uludağ Üniv. Sos. Bil. Enst. Doktora Tezi, Bursa 1986.
- 6- BENLİ, Abdurrahman, Türkiye'de Sosyal Devletin Gelişimi ve Gelir Dağılımı Açısından Sosyal Hayata Müdahalesi, İst. Üniv. sos. Bil. Uz. Tezi, İstanbul 1991.
- 7- CEYHAN, Metin, Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Finansman Aracı olarak Sosyal Parafiskalite, Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İzmir 1990.
- 8- ÇAĞLAN, Zeki, Türkiye'nin İstihdam Sorunu ve Geleceği, İst. Teknik Üniv. Fen Bil. Enst. Doktora Tezi. İst. 1985.

- 9- DİNÇKOL, Abdullah, **Sosyal Güvenlik Açısından Toprak ve Tarım Reformu, Sistem Kuramı Çerçevesinde Bir İnceleme**, Marmara Üniv. Sos. Bil. Enst. Doktora Tezi, İstanbul 1992.
- 10- DOĞAN, Mehmet Sait, **Osmanlılarda Sosyal Güvenlik Kurumları**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İstanbul 1991.
- 11/1- DUYGULU, Ercan, **Sosyal Sigortalarda İsteğe Bağlı Sigorta**, Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Enst. Uz. Tezi, İzmir 1992.
- 11/2- GÜRPINAR, İmmihan, **Modern Sosyal Güvenlik Sistemleri İçinde Çeşitli Ülkelerde İşsizlik Sigortası Uygulaması ve Türkiye'deki Durum**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İstanbul 1992.
- 12- ERÖZ, Azmi, **Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumlarının Birleştirilmesi**, Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, Ank. 1988.
- 13- ERTÜRK, Ercan, **Sosyal Sigortalar Kurumu Fonlarının Analizi ve Değerlendirilmesi**, Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, Ankara, 1991.
- 14- ERTÜRK, Şükran, **İşsizlik Sigortası**, A.Ü. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, Ankara 1989
- 15- İLKBAŞ, Ali, **Avrupa Topluluğu Sosyal Güvenlik Sistemleri ve Organizasyonlarında AT Modelleri**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İst. 1991.
- 16- KANBAK, Fikriye, **Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kuruluşları ve Birleştirilmeleri**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İstanbul 1990.
- 17- KAYNAR, Salim, **Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansmanı ve Ülkemizde SSK. Uygulaması**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İstanbul 1992.
- 18- KOÇ, Ö. Faruk, **Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumlarında Uygulanan Sosyal Sigorta Normları**, Gazi Üniv. Bil. Uz. Tezi, Ankara 1994.
- 19- MURAT, Sedat, **Sosyal-Ekonomik Boyutlarıyla Genel Olarak ve Türkiye'de Gençlerin İşsizliği**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Doktora Tezi, İst. 1991.
- 20/1- NABAVİ, Sait, **Almanya'da Çalışan Yabancıların Sosyal Güvenliği**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İstanbul 1993.
- 20/2- OĞUZ (KARAVÇAK) Şebnem, **Avrupa Topluluğu'nun Sosyal Politikaları ve Türkiye'nin Uyumu**, Mimar Sinan Üniv. Sos. Bil. Enst. Doktora Tezi, İstanbul 1993.
- 21- OKUR, Zeki, **Türkiye'de Yabancıların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hakları**, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uz. Tezi, İstanbul 1993.
- 22- ORHANSEL, Emine, **Sosyal Güvenlik Fonlarının Verimlilik Açısından Değerlendirilmesi**, Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Doktora Tezi, Ankara, 1987.
- 23- ÖZŞUCA, Şerife, **Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Ekonomi Üzerindeki Etkileri**, Gazi Üniv. Sos. Bil. Enst. Doktora Tezi, Ankara 1990.

- 24- SUVEREN, Salih, Türkiye'de Amatör Sporcuların Sosyal Güvenliği, Gazi. Üniv. Sos. Bil. Enst. Uzm. Tezi, Ankara 1986.
- 25- SARI, Gülşen, Türkiye'de Özürlülerle İlgili Sosyal Güvenlik ve İstihdam Politikaları, Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Enst. Bil. Uzm. Tezi, İzmir 1992.
- 26- TULUCE, Perihan, Türkiye'de Sigorta Sektörünün Gelişimi ve Finans Kesimindeki Yeri, Çukurova Üniv. Bil. Uzm. Tezi, Adana, 1989.
- 27- TÜRKER, Eyüp, Sosyal Güvenlik ve Sigorta, İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Bilim Uzm. Tezi. İstanbul 1991.
- 28- ULUĞ, N. Nalan, Grup Sigortalarının Alternatif Sosyal Güvenlik Aracı Olarak İncelenmesi, Marmara Üniv. Bank. ve Sigorta Bil. Uzm. Tezi. İstanbul 1992.
- 29- VELLİ, Erkan, Türk Mali Yapısı İçerisinde Sosyal Güvenlik Fonlarının Yeri ve Önemi, Gazi Üniv. Sos. Bilg. Enst. Bil. Uzm. Tezi, Ankara 1991.
- 30- YILDIZ, Hilmi, Türkiye'de Çırakların ve Mesleki Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyal Güvenlikleri, Dokuz Eylül Üniv. Sos. bil. Enst. Uzm. Tezi, İzmir. 1993.

C- ULUSLARARASI SOSYAL GÜVENLİK BELGELERİ

- 1- Türkiye'nin Taraf Olduğu İki Taraflı Sözleşmeler.
- 2- Çok Yanlı Uluslararası Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri.
- 3- ILO, Avrupa Konseyi, İSSA, OMS Rapor ve Anketleri,

D- YASALAR VE YASAL METİNLER

- 1- T.C. Anayasaları.
- 2- Türk Medeni Kanunu.
- 3- Borçlar Kanunu.
- 4- İş Kanunu.
- 5- SSK Kanunu (560 Sayılı).
- 6- T.C. Emekli Sandığı Kanunu. (5434 Sayılı).
- 7- Bağ-Kur Kanunu. (1479 Sayılı).
- 8- Muhtaçlara Yardım Kanunu. (2022 Sayılı).
- 9- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu. (3294 Sayılı).
- 10- Beş Yıllık Kalkınma Planları ve Yıllık Programlar.
- 11- Yıllık Faaliyet Rapor ve İstatistikleri. (SSK+BAĞ-KUR+İİBK+TCES)

E- MAKALELER VE GAZETE YAZILARI

- 1- CENTEL, T. Türk, "Türk Sigorta Kurumlarının Özerkliği Üzerine Bir Deneme", İH ve İD 1982/3.
- 2- DİLİK, Sait, "Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler", A.Ü. SBF Dergisi, 1990/14.
- 3- OKUR, A. Rıza, "Türk Sosyal Güvenlik Kurumlarına İlişkin Bir Karşılaştırma", İkt. MD. 1985/12.
- 4- TUNÇOMAĞ, Kenan, "Genel olarak Sosyal Güvenlik ve Türk Sosyal Güvenlik Sistemi", İÜHF. 50. Yıl Armağanı, İstanbul 1973.
- 5- IŞIKLI, Alpaslan, "Sosyal Güvenlik, Cumhuriyet Dönemi", Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, Cilt. 8 (Sf. 2142-2158)
- 6- ÖNCEL, Necmettin, "Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesine Kısa Bir Bakış", TCES Bülteni, 1975. (Sayı 15, Sf. 20).
- 7- DİLİK, Sait, "SSK'nın Fonları", AİTİA Dergisi, 1972 (Sf. 44-45).
- 8- SOSYAL, Mümtaz, "Gazi Koçlar", Hürriyet.
- 9- ERSEL, Birsen, Milliyet Gazetesi, Mart 1994.

F- DİĞER

- 1- ILO'nun Sosyal Güvenlik Raporu, 1996.
- 2- TÜSİAD Sosyal Güvenlik Raporu 1996.
- 3- Türk Tabipler Birliği sosyal Güvenlik Raporu 1996.
- 4- SSK. Bağ-Kur, T.C. Emekli Sandığı 1995 İstatistikleri.
- 5- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1995 Verileri.
- 6- Hazine Müsteşarlığı 1995 Verileri.
- 7- DPT 1995 Verileri.